

[venster sluiten](#)**Trouw.nl**

Denk aan het milieu. Denk na voor je print!

God is terug in Jorwerd

GERRIT-JAN KLEINJAN

11-12-12 - 00:00

Je kunt er op adem komen en je verhaal kwijt. Met honderd 'pioniersplekken' gaat de Protestantse Kerk in Nederland de leegloop te lijf. Jezus krijg je er niet opgedrongen.

Door de verlaten weilanden trekt een groep mannen en vrouwen, dik ingepakt tegen de winterkou. Ze lopen zwijgend voort. Alleen het gesop van wandelschoenen in halfbevoren kleigrond is te horen. Sommigen kijken omhoog als een vlucht ganzen gakkend overvliegt.

Opeens houdt dominee Hinne Wagenaar, de leider van de wandeling, halt. Er vormt zich een kring om hem heen. Wagenaar kijkt de groep van twaalf personen aan. Dan verbreekt hij het zwijgen. "Stilte, bezinning, verbinding", zegt hij. Tussen elk woord laat de predikant een korte pauze vallen. "Als je wilt", zegt hij dan, "kunnen jullie nu beginnen met de verbinding met elkaar." Het is het sein dat de tochtgenoten met elkaar kunnen spreken, bij voorkeur over de bijbeltekst die aan het begin van de wandeling is voorgelezen.

Voordat de stoet zich weer in beweging zet, stelt Wagenaar voor een lied te zingen. De deelnemers knikken geestdriftig. Even later klinkt over de besneeuwde velden vierstemmig een gezang met de tekst 'Laudate omnes gentes', een sonoor Taizé-lied. In de verte slaat een hond aan.

We zijn in Jorwerd. In dit Friese dorp begon Hinne Wagenaar met enkele anderen onlangs een retraiteoord. Nijkleaster, heet het. Het project moet uitgroeien tot een 'nieuw protestants klooster'. "Tot een plek waar mensen op adem kunnen komen", zegt hij. "Mensen moeten hier hun verhaal kwijt kunnen. Ik dring ze Jezus niet op."

Inderdaad, predikant Wagenaar is niet zomaar een dominee. Hij is een van de zogenoemde 'pionierspredikanten' van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN), speciaal aangesteld om een publiek te bereiken dat geen boodschap (meer) heeft aan de traditionele kerkdiensten.

De Protestantse Kerk moet veranderen, wil ze er in de toekomst nog toe doen. De kerk, die nu nog ruim 2 miljoen leden telt, vergrijsst. Jaarlijks verdwijnen er zo'n 50.000 mensen uit de boeken, net zoveel als er inwoners zijn in een behoorlijke provinciestad als Hoogeveen. En, zo becijferde onderzoeksbureau Motivaction twee jaar geleden, driekwart van de Nederlanders voelt zich op geen enkele wijze aangesproken door het kerkgenootschap.

"Als je niets doet, dan moet iemand misschien straks het licht uitdoen", zegt Hans van Ark in zijn kantoor in het Landelijk Dienstencentrum van de kerk in Utrecht. Van Ark is 'programmamanager' van het missionaire team van zijn kerk. Samen met anderen vatte hij het plan op om kerkelijke experimenten te starten, los van traditionele kerkdiensten. 'Pioniersplekken' heten ze, plaatsen waar de kerk op een heel nieuwe manier probeert

mensen te binden. Van Ark: "Hiermee hopen we ervaring op te doen om te gebruiken in de bestaande kerkelijke gemeenten."

De komende vier jaar heeft de Protestantse Kerk de ambitie om honderd van deze religieuze proeftuinen te stichten. Kriskras door Nederland en verschillend van omvang en karakter. Inmiddels zijn er al zeven in het leven geroepen.

Zo bedaard als het er op het Friese platteland aan toegaat, zo druk is het in het Amsterdamse stadsdeel Oud-West. In een buurtcafé zit dominee Margrietha Reinders achter een groot glas bockbier. Ook zij is kerkelijk pionier. "In razendsnel tempo is een geweldige kloof ontstaan tussen de kerk en de rest van de maatschappij", zegt Reinders. Ze spreekt uit ervaring. Een tijd terug ging de predikante aan de slag in de negentiende-eeuwse stadswijk. Ze begon helemaal opnieuw, de buurt was een witte vlek op de kaart van de protestantse kerk. "Er was niets kerkelijks meer. Geen mens zat er meer op te wachten. Een ontluisterende ervaring."

Reinders ging met enkele vrijwilligers aan de slag. Heilig Vuur West, doopte ze het project. "Ik wist zelf ook niet hoe het moest." Een kerkdienst, merkte ze al snel, was in ieder geval niet de weg. "Als je mensen wilt ontmoeten, moet je de boer op, weg uit de kerk." Ze begon daarom een spreekuur in een buurtcentrum. Reinders lacht: "Supereenvoudig allemaal, met koffie en een kachel."

De dominee vertelt over haar motivatie. "Ik heb me wel afgevraagd: is het relevant om hier te zijn? Daar moest ik over nadenken. Wat betekent het verhaal van Jezus en de profeten buiten de liturgische context?" Toen realiseerde Reinders zich: "Uit de Bijbel spreekt een verwachting van een betere, rechtvaardige wereld. Waarom zouden we die verhalen niet aan de mensen vertellen?"

De ambities met de honderd pioniersplekken zijn groots. Hans van Ark neemt in het Utrechtse kantoor zonder aarzelen de term 'kerkgroei' in de mond. "Heel bewust", zegt hij. "Deze term lokt discussie uit. Ik hoor in de kerk te vaak: 'Het wordt toch minder.'" Heft zijn vinger: "Dat is een berustend zinnetje. Ik wil dat mensen achter dat zinnetje geen punt zetten, maar een komma. Aan de leegloop valt wat te doen."

Hoe bevlogen het ook klinkt, vooralsnog is er in het kerkelijke bezoekersaantal geen ommekeer te zien. Wat verstaat Van Ark eigenlijk onder kerkgroei? In ieder geval geen cijfermatige opstuwung, zo blijkt. "Ik bedoel dat we mensen bereiken die we nu niet meer zien. Het gaat ons niet om de grote aantallen. Volle kerken krijgen we niet meer. Maar we willen wel aanwezig blijven in de maatschappij. Dat hopen we met dit soort experimenten te bereiken."

In Amsterdam laat Margrietha Reinders zien wat Van Ark daarmee bedoelt. De predikante haalt een stapeltje kaarten tevoorschijn. Het zijn aankondigingen om bij de kassa van de kroeg neer te leggen. Er staat reclame op voor onder meer een spiritueel café ('De zoekende ziel'), een filmhuis en een spreekuur voor buurtbewoners.

Een groep van vijftig tot honderd personen bezoekt regelmatig dit soort bijeenkomsten, vertelt Reinders. "Kijk, het aanbod aan cultuur en uitgaan is in Amsterdam zeer veelzijdig. Maar er is één ding waarbij ik kan aanhaken. Dat is het isolement van velen die hier wonen."

Volgens Reinders komen geen doorsnee-kerkgangers op haar activiteiten af. "Het zijn mensen die niet in het succesvolle plaatje passen van de maatschappij. Dikwijls zijn ze eenzaam, overspannen geraakt of hebben ze een psychiatrische achtergrond." Haar boodschap lijkt op die van de dominee uit Jorwerd. Reinders: "Mijn doel is niet: mensen tot Jezus brengen. Ik wil laten zien dat we er gewoon zijn voor de mensen."

Wie doen er eigenlijk mee aan de winterse wandeling in Jorwerd? In de eeuwenoude dorpskerk komt bezoeker Frans Kets weer op temperatuur met een kop hete koffie. "Ik had vooraf zo mijn reserves om aan deze wandeling mee te doen", zegt hij. Een vriendin troonde hem mee. Kets lacht verontschuldigend: "Ik heb absoluut niets met het instituut kerk." Maar dit viel hem alleszins mee. "Het is anders dan ik had verwacht. De wandeling verbond mij met anderen. Maar ik hoef van deze dominee niet op een bepaalde manier te geloven." Met een verkwikte blik: "Ik wil vooral de vrijheid voelen."

Pionieren kost 1 miljoen per jaar

De landelijke Protestantse Kerk werkt met de pioniersplekken nauw samen met plaatselijke protestantse gemeenten. "Die weten het beste wat er leeft", zegt projectleider Hans van Ark. Zo zit in Jorwerd een afgevaardigde van de plaatselijke kerkenraad in de 'kleasterraad'. Van de lokale gelovigen wordt bovendien verwacht dat ze een deel van de kosten op zich nemen.

De kerk denkt per pioniersplek gemiddeld 10.000 euro per jaar nodig te hebben. In totaal is dat voor honderd plekken dus 1 miljoen per jaar. Dat lijkt veel geld, maar op het geheel van de begroting van de landelijke kerk (65 miljoen euro) is het een bescheiden bedrag.

Het ene project is duurder dan het andere. Zo kost een internetkerk, waarover Trouw eerder schreef, 100.000 euro per jaar. Het Amsterdamse project in dit artikel heeft een eenmalige donatie gekregen van 10.000 euro. Maar een proef in de stad Utrecht heeft helemaal geen geld nodig. Het pioniersproject in de Domstad wil enkel tips en 'morele ondersteuning'.

De Persgroep Digital. Alle rechten voorbehouden.